

Atbildīgais Zemkopības ministre Laimdota Straujuma

Datums 05.09.2012.

Autors Zemkopības ministrija

Sagatavotājs, Eiropas Savienības (ES) lietu koordinators Budžeta un finanšu departamenta ES fondu finanšu vadības nodaļas vecākā referente Marika Straume
Starptautisko lietu un stratēģijas analīzes departamenta ES lietu nodaļas vecākā referente Kristīne Treifelde

E-pasta adrese Marika.Straume@zm.gov.lv
Kristine.Treifelde@zm.gov.lv

Tālruna numurs 67027657
67027074

Pozīcija Nr.3

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu, pārvaldību un uzraudzību (horizontālā regula)

Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the financing, management and monitoring of the common agricultural policy

Stadija Pozīcija Nr.3

Atsauces uz ES dokumentiem 15426/11 +REV1

1. ES tiesību akta projekta/izskatāmā jautājuma īss apraksts

2011.gada 12.oktobrī Eiropas Komisija (turpmāk – Komisija) nāca klajā ar 7 regulu priekšlikumiem. Viens no minētajiem priekšlikumiem ir - *Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu, pārvaldību un uzraudzību (turpmāk – Regulas priekšlikums).*

Regulas priekšlikums ir izstrādāts ES daudzgadu finanšu shēmas 2014.-2020.gadam ietvaros, lai nodrošinātu kopējās lauksaimniecības politikas (turpmāk – KLP) mērķu sasniegšanu, kā arī, lai reaģētu uz nākotnes izaicinājumiem lauksaimniecībā un lauku apvidos.

Regulas priekšlikums paredz, ka KLP mērķu sasniegšanai, ar lauksaimniecības politiku un lauku attīstību saistītie pasākumi tiks īstenoti Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda (turpmāk - ELGF) un Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (turpmāk – ELFLA) ietvaros.

Regulas priekšlikums nosaka šādas prasības un noteikumus dažādu pasākumu īstenošanai:

- 1) **KLP īstenošanas izdevumu, tai skaitā lauku attīstības pasākumu izdevumu finansēšanai**

Regulas priekšlikums nosaka pasākumus:

- kas tiks finansēti ELGF un ELFLA ietvaros, kā arī paredz noteikumus un procedūras par

minēto fondu finanšu līdzekļu pārvaldību;

- paredz, atsevišķus noteikumus un procedūras, kas regulēs ELGF ieviešanu, budžeta līdzekļu maksimālā apjoma noteikšanu, mēnešu maksājumu veikšanas procedūru, budžeta disciplīnas procedūru;

- paredz, atsevišķus noteikumus un procedūras, kas regulē ELFLA lauku attīstības pasākumu finansēšanas metodi, budžeta saistību noteikšanu, maksājumu apstiprināšanu lauku programmām, priekšfinansējuma maksāšanas noteikumus, starpposmu maksājumu veikšanas noteikumus, atlikuma maksāšanas un programmas slēgšanas procedūru un budžeta saistību atbrīvošanas procedūru.

- nosaka abu fondu kopējos noteikumus attiecībā uz maksājumu termiņu ievērošanu, mēneša un starpposma maksājumu samazināšanu un pārtraukšanu.

2) Saimniecību konsultatīvās sistēmas ieviešanai

Regulas priekšlikums nosaka, ka dalībvalstīm ir jāievieš saimniecību konsultatīvā sistēma, kas konsultēs atbalsta saņēmējus par lauksaimniecības zemes un saimniecības pareizu pārvaldību. Sistēmā tiks iekļautas apsaimniekošanas prasības, lai uzturētu zemi atbilstoši labiem lauksaimniecības un vides apstākļiem, prasības, lai uzturētu lauksaimniecības platības atbilstoši klimata un vides izmaiņām, prasības, kas saistītas ar klimata pārmaiņu mazināšanu, bioloģisko daudzveidību, ūdens resursu aizsardzību, dzīvnieku un augu slimību izziņošanu, kā arī ietvers mazo saimniecību ilgtspējīgu attīstību.

Regulas priekšlikumā ir noteiktas pilnvaras Komisijai ar deleģētiem un īstenošanas aktiem pieņemt vienotus noteikumus par saimniecību konsultatīvās sistēmas īstenošanu.

3) Vadības un kontroles sistēmas ieviešanai dalībvalstīs

Regulas priekšlikums nosaka, ka dalībvalstīm ir jāpieņem normatīvie akti, kā arī jāveic citi pasākumi, lai efektīvi aizsargātu Kopienas finanšu intereses. Tāpat dalībvalstīm jāievieš tāda vadības un kontroles sistēma, kas nodrošina, izdevumu likumību un atbilstību un tiek ievēroti pareizi finanšu vadības principi.

Regulas priekšlikums arī nosaka, ka, lai maksājumi tiktu veikti pareizi, un kontroles būtu pietiekamas un pārskatāmas, dalībvalstīm šo uzdevumu veikšanai jāveic maksātāja akreditācija, kā arī, lai pārbaudītu akreditēto maksātāju pārskatu patiesumu, pilnīgumu un pareizību, jāievieš sertifikācijas struktūra.

Regulas priekšlikumā ir iekļauti galvenie noteikumi par maksājumu iestādes akreditāciju un sertifikācijas struktūras izraudzīšanu un pienākumiem, kā arī, ir noteiktas pilnvaras Komisijai ar deleģētiem un īstenošanas aktiem pieņemt virkni vienotus noteikumus par maksājumu iestādes akreditāciju, akreditācijas atsaukšanu, uzraudzību un kontroli, kā arī, par sertificējošās struktūras izraudzīšanu, uzraudzību un kontroli no dalībvalsts puses un Komisijas puses.

4) Grāmatojumu noskaidrošanai

Regulas priekšlikumā:

- iekļauti noteikumi par grāmatojumu noskaidrošanas procedūru. Regulas priekšlikums paredz, ka dalībvalstīm ir jānodrošina, ka maksātāju finanšu pārskati ir patiesi, pilnīgi un precīzi, un Kopienas finansiālās intereses ir pienācīgi aizsargātas.

- iekļauti noteikumi par Komisijas pilnvarām atteikt finansējumu, ja ir konstatētas nepilnības vai pārkāpumi maksātāju finanšu pārskatos.

- noteiktas pilnvaras Komisijai ar īstenošanas aktu pieņemt vienotus noteikumus par akreditēto maksātāju grāmatojumu noskaidrošanas lēmumu pieņemšanu, kā arī noteikumus

par informācijas apmaiņu starp dalībvalstīm un Komisiju.

Regulas priekšlikumā arī ietverti vienoti pasākumi, kas attiecināmi uz visiem KLP atbalsta pasākumiem:

1) Kontroles un sankcijas

Regulas priekšlikumā noteikti:

- pamatprincipi pārbaūžu veikšanai visiem KLP atbalsta pasākumiem – dalībvalstīm ir jāveic sistemātiska visu iesniegumu administratīva pārbaude, ko papildina pārbaudes uz vietas saimniecībās, kuru atlase tiek veikta uz riska analīzes principiem.
- pamatprincipi sankciju mehānismam atbalsta pretendentiem, kuriem konstatētas neatbilstības vai pārkāpumi attiecībā uz atbalsta saņemšanas kritērijiem.
- pilnvaras Komisijai pieņemt virkni deleģēto un īstenošanas aktu, ar kuriem tiks noteiktas detalizētas prasības kontroles un sankciju pasākumu īstenošanai katrā no KLP atbalsta sfērām.

Regulas priekšlikums paredz, ka atbalstu var samazināt vai atsaukt no vienas vai vairākām atbalsta shēmām vai atbalsta pasākumiem, ja atbalsta saņēmējs neatbilst atbalsta piešķiršanas kritērijiem vai saistībām, kas attiecas uz atbalsta piešķiršanas nosacījumiem. No tā izriet, ka, piemēram, tiešo maksājumu zaļās komponentes ietvaros iespējamās sankcijas, kuru apmērs varēs pārsniegt paredzamo maksājuma lielumu.

2) Vienotā administrēšanas un kontroles sistēma

Regulas priekšlikums paredz, ka dalībvalstīm ir jānodrošina integrētās administrēšanas un kontroles sistēmas darbība, ieviešot vairākus elementus (piemēram., datorizēta datubāze, lauku identifikācijas sistēma, maksājuma tiesību identifikācijas un reģistrācijas sistēma u.c.).

3) Rūpīgās pārbaudes

Regulas priekšlikumā ir noteikti:

- pamatprincipi par rūpīgajām pārbaudēm, kas jāveic dalībvalstīm, lai novērstu un atklātu pārkāpumus ELGF finansēšanas sistēmā (jāveic sistemātiska uzņēmumu tirdzniecības dokumentu pārbaude, kas saņem vai veic maksājumus ELGF ietvaros un jāpārliedzinās, ka Kopienas finanšu intereses ir efektīvi aizsargātas, un veiktie darījumi ir pareizi un precīzi).
- pilnvaras Komisijai ar īstenošanas aktu pieņemt vienotus noteikumus par rūpīgo pārbaūžu īstenošanu.

4) Savstarpējā atbilstība

Regulas priekšlikumā ir noteikti savstarpējās atbilstības sistēmas darbības pamatprincipi un prasību kopums. Ir noteikts, ka savstarpējā atbilstība attieksies uz tiešmaksājumiem, maksājumiem saskaņā ar KTO regulas projekta 44. un 45.pantu, un ikgadējiem maksājumiem saskaņā ar Lauku attīstības regulas projekta 22.(1)(a) un (b), 29.līdz 32.pantu, 34. un 35.pantu. Savstarpējā atbilstība neattieksies uz mazo lauksaimnieku shēmu, kā arī uz lauksaimniekiem, kas saņems atbalstu saskaņā ar Lauku attīstības regulas projekta 29. panta (9).punktu (atbalsts lauksaimniecības ģenētisko resursu saglabāšanai). Šajā Regulas priekšlikumā ir iekļauti visi patreizējie savstarpējās atbilstības pamatprincipi no Padomes Regulas (EK) Nr.73/2009 ar dažiem jauninājumiem.

Regulas priekšlikumā ir atrunāta arī sankciju sistēma par savstarpējās atbilstības prasību neievērošanu, kas pēc būtības ir tāda pati kā pašreiz noteikta ar Padomes Regulu (EK) Nr.73/2009.

Informācijai - jautājuma virzība:

Diskusijas par Regulas priekšlikumu dažādos Padomes līmeņos notikušas jau kopš 2011.gada, taču nozīmīgs progress diskusijās nav panākts.

Būtiskākie atvērtie jautājumi par, kuriem uz doto brīdi nav izdevies panākt vienošanos:

- Sertificējošās institūcijas jaunie pienākumi;
- maksājumu apturēšana, ja konkrētā termiņā netiek iesniegta statistiskā informācija par veikto pārbaužu skaitu un to rezultātiem
- avansa samazinājumu lauku attīstībai uz 4%;
- kavējumu procentu piemērošana atbalsta saņēmējiem;
- deleģēto un īstenošanas aktu piemērošana konkrētiem regulas priekšlikuma pantiem (galvenokārt nesaskan dalībvalstu un Komisijas viedoklis);
- neatgūto līdzekļu segšanu 100% apmērā no valsts budžeta, un atgūtās summas apjomu, kuru dalībvalstis var paturēt valsts budžetā no maksājumu atgūšanas;
- administratīvo sodu piemērošana atbalsta saņēmējiem, ja netiek izpildīti lauksaimniecības nozaru tiesību aktos noteiktie pienākumi.

Kipras prezidentūras laikā, dažādu līmeņu darba grupās, plānots turpināt diskusijas par Regulas priekšlikuma aktuālajiem jautājumiem.

Balsošanas kārtība. ES tiesību akta izdošanas/jautājuma izskatīšanas juridiskais pamatojums

Līgums par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 43.panta 2.punkts.

2. Situācija Latvijā

Esošajā ES plānošanas periodā Zemkopības ministrija saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr.1290/2005 par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu (turpmāk – Padomes Regula (EK) Nr.1290/2005) noteiktām prasībām īsteno KLP.

Tiek nodrošināta ELGF un ELFLA administrēšana, kas ietver fondu pārvaldību, uzraudzību un kontroli.

Saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr.1290/2005 Latvijā ir akreditēta ELGF un ELFLA Maksājumu iestāde - Lauku atbalsta dienests (turpmāk – LAD), kas ir atbildīga par maksājumu apstiprināšanu un kontroli, maksājumu izpildi un maksājumu iegrāmatošanu.

Tāpat ir izvēlēta Sertificējošā institūcija KPMG Baltics SIA, kas sniedz atzinumu par to, vai ELGF un ELFLA gada pārskati patiesi, pilnīgi un precīzi atspoguļo summas, kas attiecas uz fondiem un vai iekšējās kontroles procedūras ir veiktas pienācīgi.

Lauku attīstības politika

Saskaņā ar Komisijas lēmumu 2008.gada 15.februārī ir apstiprināta Latvijas Lauku attīstības programma 2007.-2013.gadam (turpmāk – LAP), kā arī ir veikti vairāki grozījumi, un notiek aktīvs darbs pie atbalstīto pasākumu īstenošanas un finansējuma apguves.

LAP īstenošanai Latvijai ir pieejams ELFLA finansējums 1,054 mljrd. EUR apmērā, no kuriem 13,26 milj., EUR Latvijai tika papildus piešķirti Eiropas ekonomikas atveseļošanās plāna ietvaros.

LAP 2007.-2013.gadam pasākumu ietvaros finansējums pārsvarā ir novirzīts ekonomikas stimulēšanai, īpaši atbalstot lauksaimniecības un mežsaimniecības uzņēmējdarbību.

KLP Tiešie maksājumi

ES pastāv 2 tiešo maksājumu atbalsta shēmas – Vienotais maksājums (turpmāk – VM), ko piemēro ES-15 dalībvalstis, kā arī Malta un Slovēnija, un Vienotais platību maksājums (turpmāk – VPM), ko piemēro ES-10 dalībvalstis.

Latvijā kopš 2004.gada tiek piemērota VPM shēma, ņemot vērā Padomes Regulā (EK) Nr.73/2009 noteiktos atbalsta saņemšanas nosacījumus. VPM drīkst piemērot līdz 2013.gada beigām.

Vienotā administrēšanas un kontroles sistēma

Vienotā administrēšanas un kontroles sistēma (IAKS) Latvijā ir ieviesta kopš 2004.gada un pašreiz darbojas saskaņā ar nosacījumiem, kas noteikti Padomes Regulā (EK) Nr.73/2009 un Padomes Regulā (EK) Nr.1122/2009. Šīs sistēmas ieviešana bija nepieciešama, lai Latvija, līdz ar iestāšanos ES, varētu saņemt tiešos maksājumus. Vienotā administrēšanas un kontroles sistēmu uztur LAD un tā regulāri tiek pilnveidota un papildināta aptverot arī citas maksājumu shēmas lauksaimniekiem.

Rūpīgās pārbaudes

Sākot ar 2012.gadu, rūpīgās pārbaudes iekšējā tirgus pasākumiem veic Lauku atbalsta dienesta Audita departamenta Padziļināto pārbaūžu daļa.

Savstarpējā atbilstība

Saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr.73/2009 pamatnosacījums lauksaimniekiem, lai saņemtu tiešos maksājumus, ir savstarpējās atbilstības prasību ievērošana.

Savstarpējā atbilstība ietver:

- obligātās prasības pārvaldībai attiecībā uz:
  - vides aizsardzību (Latvijā spēkā no 2009.gada),
  - dzīvnieku identifikāciju un reģistrāciju (spēkā no 2009.gada),
  - pārtikas un barības nekaitīgumu (spēkā no 2011.gada),
  - dzīvnieku, augu un sabiedrības veselību (spēkā no 2011.gada),
  - dzīvnieku labturību (Latvijā stāsies spēkā no 2013.gada);
- laba lauksaimniecības un vides stāvokļa nosacījumus (spēkā no 2004.gada);
- pastāvīgo pļavu un ganību saglabāšanas nosacījumu (spēkā no 2005.gada).

Savstarpējā atbilstība attiecas uz šādiem atbalsta maksājumiem:

- tiešajiem maksājumiem, tostarp vienoto platības maksājumu, atsevišķo maksājumu par cukuru, īpašo atbalstu par pienu, atbalstu par pārstrādei paredzētajām avenu un zemeņu platībām;
- Lauku attīstības programmas 2. ass “Vides un lauku ainavas uzlabošana” maksājumiem: maksājumu par nelabvēlīgiem apstākļiem citās teritorijās (izņemot kalnu teritorijas) jeb MLA, agrovīdes maksājumiem, “*Natura 2000*” maksājumiem un maksājumiem, kas saistīti ar Direktīvu 2000/60/EK un “*Natura 2000*” maksājumiem mežiem.

Ietekme uz budžetu

Pašreizējā stadijā ietekmes uz budžetu nav.

ES daudzgadu budžets pēc 2013.gada ietekmēs Latvijas valsts budžetu. No sarunu rezultāta par nākamo ES daudzgadu budžetu pēc 2013.gada būs atkarīgs Latvijas iemaksu apjoms ES budžetā, kā arī Latvijai piešķirtais finansējums KLP politikas īstenošanai, un nepieciešamais līdzfinansējums programmu ieviešanai.

3. Latvijas Republikas pozīcija

Pozīcija Nr.3. izstrādāta turpmākajām diskusijām un ar to tiek atcelta pozīcija Nr.2. Tajā atspoguļoti precizējumi Latvijas nostājā pēc pirmā diskusiju raunda noslēgšanās, ņemot vērā Komisijas papildus sniegto informāciju par priekšlikumu, kā arī dalībvalstu paustos sākotnējos viedokļus par to.

Latvija kopumā novērtē Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu, pārvaldību un uzraudzību, bet vienlaicīgi atzīmē, ka Latvijai būtiskākais jautājums KLP2020 reformas likumdošanas priekšlikumu kontekstā ir taisnīgu un godīgu tiešo maksājumu noteikšana visām dalībvalstīm.

Tāpat Latvija novērtē notikušās diskusijas, tomēr vienlaikus izsaka bažas par vairākiem būtiskiem jautājumiem.

Latvija neatbalsta jaunus Sertificējošās institūcijas pienākumus, jo tiks radīts papildus administratīvais slogs valsts budžetam, kā arī palielināsies Sertificējošās institūcijas izmaksas.

Latvija vērs uzmanību, ka pašreizējais Komisijas priekšlikums nepietiekami vienkāršo administrēšanas procesu dalībvalstīs, jo jaunajā finanšu periodā bez ELGF un ELFLA administrēšanas, Sertificējošai institūcijai būs jāveic arī Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda sertifikācija.

Latvija uzskata, ka statistikā informācija par veikto pārbaužu skaitu un to rezultātiem, nevar būt par pamatu maksājumu apturēšanai. Šādu maksājumu apturēšana var radīt ietekmi uz valsts budžetu. Latvija varētu atbalstīt šādu nosacījumu svītrosānu no Regulas priekšlikuma.

Latvija uzskata, ka kavējumu procentu piemērošana atbalsta saņēmējiem, ja maksājumi netiek veikti noteiktajā termiņā, ir jāatstāj katras dalībvalsts ziņā. Latvija varētu atbalstīt šādu nosacījumu svītrosānu no Regulas priekšlikuma.

Latvija uzskata, ka atbalsta atbilstības nosacījumu neizpildes sankcijas var attiecināt tikai uz to atbalsta shēmu vai atbalsta pasākumu, kurā neatbilstība konstatēta, lai netiktu skartas citas atbalsta shēmas vai atbalsta pasākumi, uz kuriem atbalsta saņēmējs ir pieteicies.

Latvija uzskata, ka vispārīgi noteikumi par soda sankcijām, to veidiem un piemērošanu, jānosaka pamattiesību aktā, bet detalizēti noteikumi jāpieņem ar īstenošanas aktu.

Latvija vēlas, lai Regulas priekšlikumā par neatgūtā finansējuma segšanu būtu noteikts, ka neatgūto finansējumu 50 % apmērā jāsedz dalībvalstij un 50 % jāsedz no ES budžeta.

Latvija uzskata, ka pie finansējuma atgūšanas procedūras, dalībvalstīm jāļauj paturēt vismaz 20% no atgūšanas izmaksām.

Latvija skeptiski raugās uz Komisijas ierosinājumu lauku attīstības programmas ietvaros dalībvalstīm samazināt avansa apmēru no 7% uz 4%. **Latvija uzskata**, ka avansa apmēru nepieciešams saglabāt 7 % robežās, lai varētu sekmīgi uzsākt jaunā finanšu perioda līdzekļu apgūšanu, kā arī netiktu uzlikts papildus slogs dalībvalsts budžetam.

Latvija vēlas, lai noteikumi par Maksājumu iestādes akreditāciju, uzraudzību un akreditācijas pārskatīšanu tiktu pieņemti ar īstenošanas aktu, jo šādu noteikumu izstrāde ir nozīmīga dalībvalstīm.

Latvija skeptiski raugās uz KLP uzraudzības sistēmas ieviešanu, ja tā palielinās administratīvo slogu un izmaksas dalībvalstīm.

Īpašas Latvijas Republikas intereses

4. Citu ES dalībvalstu viedokļi

5. ES institūciju viedokļi

6. Saskaņošana

Saskaņots ar Ārlietu ministriju, Ekonomikas ministriju, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju un Finanšu ministriju.

Atšķirīgie viedokļi
-
7. Saskaņošana ar Saeimas Eiropas lietu komisiju
Plānota 21.09.2012.
8. Konsultācijas ar biedrībām un nodibinājumiem, pašvaldību un sociālo partneru organizācijām
Saskaņots ZM starpinstitūcijas darba grupā „Eiropas Savienības fondi”, kurā iekļauti pārstāvji no Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padomes, kurā apvienotas 49 ražotāju organizācijas, tai skaitā 5 daudznozarņu organizācijas, 36 nozarņu organizācijas un 11 asociētie biedri un Zemnieku saeimas.

Zemkopības ministre

L.Straujuma